

G. Fodor Gábor–Kitta Gergely

VÁLASZ TRÓJÁNAK

A Politikatudományi Szemle 2009/1-es számában megjelent tanulmányunk fő állítása az volt, hogy az úgynevezett kommunikációs paradigma mára a kormányzás uralkodó beszédmódjává vált, vagyis a Gyurcsány Ferenc vezette kabinet kommunikációval helyettesítette a kormányzást. A kormányzás megítélésünk szerint ugyanis összetett tevékenység, eredményei döntésekben, törvényekben és megváltoztatott állapotokban öltenek testet: márpedig az így értett „dolgokat” lehet jobbra és rosszabbra is tenni, ronthatunk és javíthatunk is a „helyzeten”, a kormány jól és rosszul is teheti a dolgát. A „kormányzás nem más, mint kommunikáció” paradigmája viszont egyetlen dimenzióra, a kommunikáció sikerességére vagy éppen sikertelenségére egyszerűsíti le a kormányzást, és egyúttal relativizálja a kormányzás minőségének megítélhetőségét. Ezt a redukciót viszont mi a kormányzás természetének félreértése miatt egyfelől teoretikus értelemben téves „imágónak”, másfelől gyakorlati síkon, következményei miatt, tragikusnak gondoljuk.

Körösényi András kritikájának lényege abban áll, hogy a tanulmányunkban megfogalmazott állítások – *még ha igazak is lennének* –, tudományos nem védhetőek. Nem védhetőek, mert recenzensünk szerint

- a tanulmányból hiányzik a minden tudományos munkától megkövetelhető transzparencia: az előfeltevések, a tudományos kontextus, a világos kutatási cél és a követett módszer megfogalmazása;
- a tanulmány tarthatatlan módszertani eljárást követ (pl. empirikus példákkal akar tesztelni egy imágót)
- a szerzők érvelése következtelen (az „elsősorban” kitétel nem azonos a „kizárólagos” megszorítással) stb.

Mindennek pedig tartalmi következményei is vannak. Körösényi tulajdonképpen azt igyekszik megmutatni, hogy a Gyurcsány-kormány nem kommunikációval helyettesítette a kormányzást, hanem döntéseivel saját választóinak kedvezett, méghozzá pártpolitikai érdekekből.

Kétségkívül nagyon sok megfontolandó van abban, amit Körösényi dolgozatunkkal kapcsolatban állít, és készek is vagyunk arra, hogy tanuljunk ezekből a kritikai észrevételekből, mégis van itt valami, ami határozott válaszra késztet minket. A kritika fő iránya ugyanis egészen világosnak tűnik: Körösényi

valójában a tudományos diskurzusból igyekszik diszkvalifikálni munkánkat (és ezzel talán minket is). Azt sugallja, hogy a politika megismerésének és megismertetésének kritériumait kizárólag a módszertani koherenciának való megfelelés biztosíthatja. Mi ezzel szemben úgy látjuk, hogy recenzensünk a formalista érvelés mögé bújva, a politika természetének vizsgálata közben éppen a józan ész által közvetlenül megismerhető mindennapi valóságtól rugaszkodik el. A vita tétje tehát szerintünk a *politikatudományi kutatás értelmének meghatározásában* áll.

Persze, érteni véljük a kritika mögött megbúvó motívumokat. Körösényi tudományosabbá akarja tenni a hazai politikatudományt – még hozzá a nyugati tudományos gyakorlat szellemében. Zavarhatja, hogy értelmiségi diskurzus folyik a tudomány égiske alatt, nyomaszthatja, hogy túlságosan átpolitizálódott a hazai politikatudomány és ezelől a módszertan mozgalmában keres menedéket. Megítélésünk szerint eközben éppen az alapvető kérdést nem teszi fel: nincs-e vajon *lényegi probléma* a kortárs nyugati tudományeszménnyel?

Minket viszont az általa vallott tudományos alapállás késztet elgondolkodásra: a formalista hittétel szerint: állításaink, *még ha igazak is*, elveszítik tudományos értéküket, ha igazolási módszerünk „tarthatatlan”. Ebben az értelemben egyetértünk azokkal (például Leo Strauss-szal vagy Eric Voegelinnel), akik szerint a módszertan mozgalma éppenséggel a tudomány értelmét fordítja meg. Vegyük észre, a formalista érvelés következetessége hamis állításokat is védhető összefüggésbe képes helyezni. A módszertani fetiszizmus jegyében érlelődő tudomány önjáró nyelvjátékká válhat, amelynek érvényességét nem a vizsgálati tárgyával való kapcsolata, hanem a formális proceduralizmus következetessége jelöli ki. A következményeket ez esetben is súlyosnak gondoljuk: a tudományos módszer instrumentum helyett céllá, misszióvá magasztosul, ezáltal a politikatudomány elszakad tárgyától, nem a politika természetének magyarázatára vállalkozik, hanem egy professzióhoz kapcsolódó liturgia fenntartásában érdekelt: a specializálódott szaktudományi professzorok egymásnak író közösségét, és az erre épülő konferenciaturizmus intézményét tartva fenn.

A módszerfetiszizma persze még mindig mondhatja: igazságtalanok vagyunk vele szemben, hiszen a tudományos igazságnak nincs, mert nem lehet más objektív kritériuma, mint a módszertani koherencia. Aki ezt vallja, túl azon, hogy ezzel a tudomány „értelmét” kérdőjelezi meg, elárulja, hogy nincs, mert nem lehet vizsgálatának mércéje. Ennek szellemében a formalista érvelés mentővébe, konkrétan a demokrácia írott szabályaiba kapaszkodva járt el kritikuskunk akkor is, amikor egy nem tudományos igényű elemzésében úgy kerülte meg az Őszöd-problematikát, hogy azt állította, a miniszterelnök nem sértette meg a fennálló alkotmányos szabályokat, ezért nem beszélhetünk legitimitáció-problémáról, és ezért nem lehet indokolt az előre hozott választás

sem*. Világos tehát, hogy Körösenyi eljárásával ekkor a politika természetét a formális előírások világára szűkítette le.

Mi viszont éppen azt gondoljuk, a politikatudományi vizsgálódás „értelmét” az adja, hogy az a politika természetének magyarázatára vállalkozik. Ha pedig a tudományos reflexió szoros összefüggésben áll tárgyával, akkor a vizsgálat is magán kell hogy hordozza a vizsgált dolog természetének sajátosságait. Megállapításaink érvényességét pedig nem a módszertani formalizmus következetessége, hanem a józan ész ítélő ereje, illetve a mindennapok tapasztalata adja. Mi úgy gondoljunk, van tehát a procedurális logikától független mércéje a politika természetét magyarázni kívánó tudománynak.

A *formalista politikatudomány* és a *politika természetének tudománya* közötti választás kérdése ugyanis nem egy szűk professzió, a politikatudománnyal foglalkozó szaktudósok munkájának értelmén, hanem egy ettől sokkal fontosabb kérdésen, a politika egyetemi oktatásának mibenlétén fordul meg. Nem állítások, hanem kérdések formájában fogalmazva: vajon a használatban lévő politikatudományi bevezetések közelebb visznek-e, vagy éppenséggel eltávolítanak a politika természetének megértésétől? Vajon a hazai felsőoktatási politikatudományi képzés tanrendje bevezet-e a politika világába, vagy éppen elzár attól? S ha komolyan hisszük, hogy az egyetemi politikatudományi képzés a jövő vezetői felkészítésének lehetséges formája, nem szorul-e vajon lényegi átgondolásra a potenciális államférfiaink nevelése és oktatása?

Kritikusunknak igaza van abban, ha a politikatudománynak az igazság keresése közben a természettudományos axiómák megkérdőjelezhetetlenségéhez hasonló eljárást kell alkalmaznia, paradigmáink, imágóink csak üres díszek – tehát állításaink a módszertan politikatudománya előtt tudománytalanok minősülnek. Amennyiben azonban a politikatudomány eredményességének fokmérője a megértés, s a politika természetének – akár formalista tabutörésre is vállalkozó – feltérképezése, akkor van okunk gyanakodni a módszertani fetiszizmus kizárólagosságát illetően. Ily módon a tudománytalanok ítélt tanulmányunknak mégiscsak önmagán túlmutató értelme van. Hiszen mindannyian tudjuk jól, nem a faló, hanem Trója a lényeg.

* Lásd: Körösenyi András: A rendkívüli állapot retorikája. Az Őszöd utáni jobboldali politikai gondolkodás érvrendszere. Kommentár 2008/1. 103-113.p.